

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Fr. Orožen: Ustavoznanstvo. — Božidar Flegerič: Davorinu Trstenjaku. — A. Likozar: Kmetijski pouk v ljudski šoli. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica.

Ustavoznanstvo.

(Spisal **Fr. Orožen**.)

N.

Šolstvo.

1. Nekoliko o razvoju šolstva.

Neprecenljive važnosti za narodno omiko je šolstvo. Do Marije Terezije je bilo ljudsko šolstvo v naši državi še zelo zanemarjeno. Razmerno najbolj uravnane šole je imel oni del Gorenje Avstrijske, ki je pripadal Salzburškemu, kjer je tedanji nadškof grof Schrattenbach zelo izboljšal ljudsko šolstvo. Pasovski škof Firmijan je opozoril cesarico na korist dobrih šol in ji pri-

poročal izboljšanje šolstva. Leta 1770. je ustanovila Marija Terezija dve stalni šolski komisiji za Dolenjo in Gorenjo Avstrijsko in pozneje tudi za druge dežele. Leta 1774. pa je imenovala na Dunaju osrednjo šolsko komisijo za vso državo, katera bi imela oskrbovati šolstvo.

Blaga cesarica si je pridobila neveljvinih zaslug v propeh šolstva in je ustanovila malone 4000 novih ljudskih šol, v katerih so poučevali učitelji po novi in boljši metodi nad 200.000 učencev in učenk. Dotlej je le malo odstotkov za šolo godnih otrok zahajalo v šole, še celo na Dunaju je jedva četrtina takih otrok obiskovala ljudske šole.

Cesarica je poklicala na Dunaj slavnega opata Felbigerja, ki je že prej mnogo storil za šolstvo v pruski Šleziji in preustrojl avstrijsko šolstvo ter izgojeval boljše učiteljsko osebje. Nove učne knjige so bile spisane po takozvani „saganski metodi“. Po cesaričinem naročilu je Felbiger izdelal nov šolski zakon, po katerem so ustanovili troje vrst šol in sicer trivijalne šole, glavne šole in normalne šole. Trivijalne šole so bile slične sedanjim ljudskim šolam, glavne šole sedanjim meščanskim šolam in normalne šole vadnicam na učiteljskih. Po pravici nazivljejo cesarico „mater avstrijskih ljudskih šol.“ Tudi za gimnazije in vseučilišča je mnogo storila Marija Terezija. Ustanovila je terezijanišče na Dunaju za dečke plemenitašev, nje slavní zdravnik Gerhard van Swieten pa je preustrojl vseučilišča, katera so kmalu po svetu zaslovela in dobila izvrstne profesorje.

Tudi cesar Jožef II. ima velike zasluge za izboljšanje ljudskih šol. Učitelji so imeli slabe plače in so bili navezani na stranski zaslužek. Učiteljem je izboljšal plače in kot nadzornike nastavil izkušene učitelje. Ustanovil je učni zaklad iz premoženja onih samostanov, katere je odpravil. V vsaki župniji bi morala biti vsaj ena šola; a tudi v krajih, kjer stanuje na pol ure daljave na razne strani 90 do 100 za šolo godnih otrok, so ustanavljali šole. Šolnino so plačevali le otroci premožnih starišev, siromašni otroci pa so bili šolnine oproščeni. Strogo so pazili na to, da so vsi za šolo godni otroci zahajali v šole; za bolj odrastle učence in rokodelske učence so pa ustanovili nedeljske šole.

S presledki nad dvajset let trajajoče francoske vojne niso bile ugodne daljnemu razvoju ljudskega šolstva, in tako je šolstvo nekaj časa zopet hiraló. Po dunajskem

Davorinu Trstenjaku.*)

(V spomin 25 letnega književnega delovanja.)

Dvajset je let že in pet odnesel nam časov vrtimec,
Kar si zaostрил pero rodu na čast in korist.
Dobro zaostрил pero si za nežno mladino, prijatelj,
Pot ji k omiki kažoč in jo do sreče vedeč.
Zemlja slovenska, rojak, Ti dala je kapljo življenja,
Mleko omike si v nji najpoprej piti začel.
Zemlja hrvaška Te zdaj redi po zaslugah dostojno,
Nji si doslej daroval vse svoje dušne moči.
Zemlje slovenske Te kras navdušuje za dela koristna,
Da bi Te navduševal mnogo, premnogo še let!
Zemlje hrvaške ugled množi Tvojo čast in poštenje,
Da bi množiti ju htel, dokler boš živel na nji.
Zemlji slovenski povsod se vedno hvaležnega kažeš,
Saj si ugledal v nji luč, v nji prežil zlato mladost.
Zemlji hrvaški si vzor učiteljstva gledé na marljivost,
Mnogo napisal si del, ki jih je narod vesel.
Zemljo slovensko ko zdaj brezmerno boš ljubil do groba,
Morda Ti dala ga bo, Bog Ti ga skoro ne daj!
Zemljo hrvaško naprej boš dičil Ti s svojimi deli,
Da jih množina še bo, zdravje in srečo daj Bog!

Božidar Flegerič.

*) Davorin Trstenjak se je rodil dne 8. listopada 1848. na Krčevinah v ormoškem okraju. Leta 1870. je dovršil učiteljske v Zagrebu, potem je služboval v Karlovcu do l. 1889., od tega leta pa učiteljuje v Kostajnici. Trstenjak je jako marljiv in plodovit pisatelj. Letos se je udeležil tudi zborovanja „Zaveze slov. učit. društev“. — Več o njem glej letošnji „Dom in Svet“, str. 225 in dalje.

Uredn.

shodu pa je cesar Franc I. dobro uporabljal čas dolgega miru tudi v povzdigo šolstva in ustanovil tudi večje število kmetijskih šol. Po tem se pa ni mnogo več storilo za šolstvo do novejšega časa. Za dobe absolutizma je dobila cerkev velik vpliv na šolstvo po konkordatu, sklenjenem s papežem Pijem IX. (glej str. 42.).

Državni šolski zakon z leta 1869. pa je bistveno preustrojil ljudsko šolstvo, katero od tedaj vodi in nadzira država, duhovske oblasti pa imajo vodstvo in nadzorstvo veronauka.

Zakon z dne 25. vel. travna 1868. leta ima načelne določbe o razmerju med šolo in cerkvijo. Po točki 1. gre najvišja voditev in najvišji nadzor glede vsega šolstva in odgojstva državi ter se izvršuje po organih, zakonito za to postavljenih. Brez kvare za to nadzorno pravico je prepuščeno dotični cerkvi ali verski družbi, da verski pouk in pa bogoslužje za različne vernike v ljudskih in srednjih šolah oskrbuje, vodi in neposredne nadzira. Učitev ostalih učnih predmetov v teh šolah je nezasvisna od vpliva katere si hodi cerkve ali verske družbe (§ 2). Državne, deželne in občinske šole in vzgajališča so pristopne vsem državljanom brez razločka. Vsaki cerkvi ali verski družbi je na voljo, napravljati in vzdrževati šole, ki so pa podvržene šolskim zakonom in dobé pravice javnega učilišča, če se je zadovoljilo vsem dotičnim zakonitim pogojem.

Zakon z dne 14. vel. travna 1869. letà ustanavlja načela za poučevanje v ljudskih šolah ter se zove državni ljudskošolski zakon. Omenjeni zakon je deloma izpremenjen po zakonu z dne 2. vel. travna 1883. leta. Ljudski šoli je naloga, otroke npravno pobožno vzgajati, jim razvijati duševne moči, jih oskrbovati s potrebnimi znanostmi in zvedenostmi v nadaljno izobraževanje za življenje in jim dajati pravo podstavo, da bodo enkrat vrli ljudje in državljani (§ 1.).

§ 2. določuje: Vsaka ljudska šola, katera se je ustanovila ali se vzdržuje do cela ali deloma ob državnih, deželnih ali občinskih troških, se šteje za javno napravo ter sme vanjo kot takšno hoditi mladina katere si bodi vere. Ljudske šole, drugače ustanovljene in vzdrževane, so zasebni zavodi.

Za duševno življenje v naši državi je državni šolski zakon velike važnosti. Osemletno šolsko dolžnost, novo šolsko nadzorstvo, zgradbo mnogih novih in pripravnih šolskih poslopij, višje učiteljske plače, ustanavljanje šolskih vrtov in otroških vrtov, šolskih knjižnic in telovadnic je uvedla vlada našega presvetlega cesarja.

2. Naša učilišča.

1. Občna ljudska šola. O namenu teh šol smo že govorili. O učenem jeziku in o poučevanju v drugem deželnem jeziku razsoja, zaslišavši tiste, kateri šolo vzdržujejo, deželno šolsko oblastvo, držeč se pri tem mej, ustanovljenih v zakonih (§ 6.). Število ljudskih šol (všetih 600 meščanskih šol) po vsi državi znaša sedaj nad 37.000 z 146 izobraževališči za učitelje in učiteljice. Za šolo godnih otrok je 62 milijona, šolo pa obiskuje 5 milijonov otrok, torej 80 od 100 za šolo godnih otrok. Sevéda je razmerje različno; v Alpkih in Sudetskih deželah obiskuje šolo 90—96%, na Hrvatskem in v Bukovini pa le nekaj nad 50%.

Šolska dolžnost se začinja v obeh državnih polovicah z dovršenim šestim letom (na Hrvatskem in v Slavoniji z dovršenim sedmim letom) in traja v Avstrijskih

deželah do dovršenega štirinajstega leta (v Istri, Dalmaciji in Bukovini do dovršenega 12. leta), v Ogerskih deželah pa do dvanajstega leta in za ponavljalne šole do petnajstega leta.

Ljudskošolska statistika kaže gledé na število šol, učiteljev učencev in učenk:

	Ljudske šole	Učiteljstvo	Za šolo godni	Šolo obiskujoči
Avstr. dežele (l. 1894.)	19.146	68.038	3,807.376	3,312.530
Oger. dežele (l. 1893.)	18.310	27.990	3,051.586	2,416.681
Skupaj	37.456	96.028	6,858.962	5,729.211

Število šolo obiskujočih otrok po posameznih deželah je kaj različno. Od 1000 za šolo godnih otrok obiskuje šolo v Avstrijskih deželah 870, na Ogerskem 806, na Hrvatskem in v Slavoniji 639. V naši državni polovici najslabše obiskujejo šolo v Bukovini in sicer le 586 od 1000 za šolo godnih otrok, največ jih hodi v šolo na Gorenjem Avstrijskem in sicer 993%. Na Koroškem je šolo obiskujočih otrok 967%, na Štajerskem 944% in na Kranjskem 85%.

Po učenem jeziku je bilo leta 1894. v tostranski državni polovici 7380 nemških šol, 4667 čeških, 1961 rusinskih, 1850 poljskih, 822 italijanskih, 650 slovenskih, 362 hrvatskih in 100 rumunskih šol. Ena šola torej pride pri Italijanih na 821 prebivavcev, pri Nemcih na 1145, pri Čehih na 1173, pri Rusinih na 1582, pri Hrvatih na 1781, pri Slovencih na 1810, pri Poljakih na 2015 in pri Rumunih na 2090 prebivavcev.

2. Meščanska šola. Meščanski šoli je namen dajati učni zmoter občne ljudske šole presezajočo izomiko zlasti z ozirom na potrebe obrtnikov in kmetovavcev. Ista posreduje tudi izomiko, pripravljajočo na učiteljišča in na take strokovne šole, za katere ni treba poprejšnjega izobraženja na kaki srednji šoli (§ 17.). Meščanska šola šteje tri razrede, kateri se stikajo s petim letnim tečajem občne ljudske šole. Meščanskih šol imamo sedaj približno 600. Pred novimi šolskimi zakoni nismo imeli meščanskih šol. Tudi meščanske šole so različno uravnane, natančneje določujejo deželni zakoni.

3. Učiteljišče. Potrebni učitelji in potrebne učiteljice se izučujejo v učiteljiščih, razločenih po spolu. (§ 26.).

Da se gojenci lahko praktično omikajo, obstoji pri vsakem učiteljišču po ena ljudska šola kakor vadnica in vzornica in pri ženskih učiteljiščih tudi otroški vrt.

Za poučevanje in za vajo v kmetijskih delih se vsakemu učiteljišču odkaže tudi kos zemlje na pripravnem mestu in v primerni velikosti (§ 27.).

Izobraževalni tečaj traja štiri leta.

Učni jezik, v kolikor deželni zakon ne določuje kaj drugega, ustanavlja po nasvetu deželnega šolskega oblastva naučni minister.

Kjer se kaže potreba, naj se gojencem dá tudi prilika, da se izobrazijo v katerem drugem deželnem jeziku, da dosežejo usposobljenost, eventualno poučevati tudi v tem jeziku (§ 31.).

Nadaljno izobraževanje učiteljev v pedagoškem in znanstvenem oziru je pospeševati s šolskimi časopisi, učiteljskimi knjižnicami, perijodičnimi konferencijami in z nadaljevalnimi učnimi tečaji (§ 43.).

Pravno razmerje učiteljev so natanko določene po točkah 48 do 59 državnega ljudskošolskega zakona. Služba v javnih šolah je javen urad in zadobiti jo more enakomerno vsak državljan, kateri je svojo usposobljenost za

to zakonito izkazal. Od učiteljstva so izključeni taki, kateri vsled kazensko-sodne obsodbe ne morejo biti izvoljeni v občinski zastop.

Učne moči za ljudske in meščanske šole vzgaja 146 izobraževališč, od katerih je v Avstriji 70 in 10000 gojencev, na Ogerskem pa 76 in 4000 gojencev.

4. Srednje šole. Srednje šole so uvrščene med ljudskimi in višjimi šolami ter pripravljajo učence za vstop v višje šole in so razdeljene v gimnazije in realke. Srednjih šol je okoli 460, ki imajo 126.000 dijakov.

V gimnazijah prevladuje jezikovni pouk in podajajo bolj humanistiško omiko.

V Avstriji je 180 gimnazij, 57000 dijakov, 3663 učiteljev; na Ogerskem je 163 gimnazij, 38000 dijakov, 2530 učiteljev.

Realke so novejšega izvora; prve realke so ustanovili leta 1848. in 1851. Realke podajajo bolj realistiško omiko.

Realk je na Avstrijskem 79 in 23000 dijakov, 1600 učiteljev; na Ogerskem pa 38 in 8000 dijakov, 690 učiteljev.

Leta 1863. so tudi ustanovili realne gimnazije, v katerih se poučujejo v štirih razredih nižje gimnazije učni predmeti nižje gimnazije in poleg tega večinoma še risanje, kemija in francoščina kot realni predmeti. Realne gimnazije omogočijo torej vstop v višjo gimnazijo in višjo realko. V zadnjih letih so pa večinoma preustrojili realne gimnazije v navadne gimnazije. Na Avstrijskem ima eno srednjo šolo 95000 prebivavcev, na Ogerskem pa 88000 prebivavcev.

5. Vseučilišče in téhnika. Vseučilišča so prave višje šole, v katerih poučujejo razne vede po sistematičnem redu in podeljujejo najvišja akademična dostojanstva. Prva vseučilišča so ustanovili v 12. in 13. stoletju v Italiji, Franciji in na Angleškem; v našem cesarstvu je najstareše vseučilišče nemško vseučilišče v Pragi, ustanovljeno po Karolu IV. leta 1348. Najmlajše avstrijsko vseučilišče se je ustanovilo za cesarja Franca Jožefa I. v Črnovicah leta 1875. Popolno vseučilišče ima štiri fakultete ali oddelke in sicer bogoslovsko, pravoslovsko, modroslovsko in zdraviloslovsko fakulteto.

Višješolska statistika kaže gledé na število učiteljev in dijakov na vseučiliščih leta 1893/94. (na Ogerskem leta 1892/93.):

Dunaj	407 učiteljev, 6625 dijakov
Budapešta	245 " 3602 "
Praga	(nemško vseučilišče 157 " 1431 "
	(češko vseučilišče 159 " 2815 "
Gradec	140 " 1560 "
Krakov	131 " 1363 "
Levov	78 " 1337 "
Innsbruck	107 " 920 "
Kološvar	60 " 627 "
Zagreb	48 " 410 "
Črnovice	39 " 358 "
Skupaj	1571 učiteljev, 21048 dijakov

Téhničke imajo realistiško smer in so kaj različno uravnane. Najstarejšo téhniko ima Praga, ustanovljeno leta 1806. za cesarja Franca I. Vsaka téhnika se deli v strokovne šole. Tehnike na Dunaju, v Pragi in Levovu imajo šole za zgradbo cest, vodno stavbo, visoko stavbo, za stroje in tehnično kemijo. Druge tehnike pa nimajo vseh naštetih strokovnih šol.

Téhnična statistika kaže:

Dunaj	96 učiteljev, 1016 dijakov
Budapešta	86 " 810 "
Praga	(češka téhnika 71 " 540 "
	(nemška téhnika 46 " 268 "
Levov	59 " 254 "
Gradec	59 " 213 "
Brno	45 " 207 "
Skupaj	462 učiteljev, 3308 dijakov

6. Strokovne in specialne šole. V to vrsto spadajo one šole, ki pripravljajo za kak določen poklic s posebnim ozirom na praktično zmožnost. Nekaj teh šol je uvrščenih med višje šole, večina pa je v vrsti srednjih šol. Take šole imamo za katoliške bogoslovce in mnogo bogoslovnih šol za drugovernike, pravoslovne akademije, orijentalno akademijo, šole za mornarstvo, trgovino in obrt, kmetijske in gozdarske šole, rudarske šole, živinozdravniške šole, šole za babice, šole za umetnike, vojaške šole, dekliške šole, šole za slepce in gluhoneme in dr.

3. Šolsko nadzorstvo.

Ljudske šole nadzorujejo: Krajni šolski svet, okrajni šolski svet in deželni šolski svet. Delokrog in sestavo teh oblasti določujejo na podlagi državnih zakonov posebni deželni zakoni za vsako kronovino. Ozirali se bomo v tem odstavku na deželne zakone, veljavne za vojvodino Kranjsko.

1. Krajni šolski svet.

Krajni šolski svet nadzoruje ljudske šole, popolnoma ali deloma vzdržane po državnih, deželnih ali občinskih pomočkih (brez vadnic združenih z učiteljišči) in obstoji iz zastopnikov cerkve, šole in občine. Tudi šolski patron je ud krajnega šolskega sveta in ima pravico, poslati v krajni šolski svet tudi zase namestnika.

Zastopniki cerkve so samostojni dušni pastirji mladine, katera obiskuje šolo, in če bi teh ne bilo, njih namestniki. Šolo zastopa nje voditelj (učitelj, in če je na isti šoli postavljenih več učiteljev, ravnatelj ali prvi učitelj). Zastopnike občine voli občinski zastop, ali, če bi bilo isti šoli pridruženih več županij ali podobčin, skupščina dotičnih občinskih, oziroma podobčinskih zastopov. Število teh zastopnikov znaša najmanj tri, največ pet, kar določuje okrajni šolski svet. Udje krajnega šolskega sveta izvolijo izmed sebe predsednika in namestnika na tri leta.

Kraji, kjer obstoji več šol, se smejo razdeliti z dovolitvijo okrajnega šolskega sveta v več šolskih okolišev. V tem slučaju se postavi za vsak tak šolski okoliš poseben krajni šolski svet.

Krajnega šolskega sveta dolžnost je, zastopati šolsko občino v vseh šolo zadevajočih oskrbovalnih in pravnih rečeh, zlasti pa pri obravnavah o napravljanju in razširjanju šol in zidanju šolskih prostorov. Dolžan je skrbeti, da se izpolnujejo šolski zakoni in ukazi višjih šolskih oblastev, in da se šolstvo primerno uredi po teh zakonih in ukazih. Krajni šolski svet se shaja vsaj edenkrat na mesec k redni seji; za sklepčnost treba, da so najmanj trije udje pričujoči. V zadevah, katere so tako nujne, da se ne more čakati do najbližnje redne seje in ne sklicati izredne seje, sme predsednik samostojno ukreniti odredbe, pa mora vendar brez zamude in najdalje v najbližji seji dobiti si privolitev krajnega šolskega sveta. Za nadzor o didaktično-pedagogičnih zadevah v šoli se postavi od

okrajnega šolskega sveta eden ud izvedenec krajnega šolskega sveta kot krajni šolski nadzornik. Udje krajnega šolskega sveta imajo pravico, v šole priti, da se prepričajo, v katerem stanju da so šole. Na tistih šolah, kjer je več učiteljev, ima krajni šolski nadzornik pravico, pričujoč biti pri učiteljski konferenci. (Dalje prih.)

Kmetijski pouk v ljudski šoli.

Spisal A. Likozar.

Eden izmed najvažnejših virov človeške blaginje je kmetijstvo, ki je uravnano po umnih in znanstvenih zakonih. Kmetijstvo je znanstvo; treba se ga je učiti. Zaradi tega država, oziroma posamezne dežele skrbijo v to, da se ustanovljajo kmetijske šole, v katerih se bodo kmetovavci umno odgoje ter pripravljajo za svoj velevažni posel.

Vsaka dežela stori to po svojih močeh. Na Kranjskem imamo zgledno deželno vinarsko, sadjarsko in poljedelsko šolo na Grmu, kjer se posamezni kmetovavčevi sinovi temeljito izobražujejo v umnem kmetijstvu. Ker pa morejo omenjeno kmetijsko šolo le posamezni obiskovati, zato je ljudska šola pri nas tisti zavod, ki ima vsi mladini vcepiti prva in najtehtnejša pravila umnega gospodarstva.

Kako naj se pa pouk v kmetijstvu deli v ljudski šoli, so posamezni učitelji kaj različnega mnenja. Nekateri poučujejo kmetijstvo v zvezi s ponavljavno šolo, a največ ga poučujejo kot samostojni predmet v posebnih urah.

Moj — sicer ne merodajni — nasvet glede praktiške upeljave kmetijskega pouka v ljudske šole bi bil ta-le: Kmetijski pouk v ljudski šoli naj se poučuje v štirih oddelkih in sicer: 1. V vsakdanji šoli. 2. Kot samostojni predmet v posebnih urah. 3. V ponavljavni šoli z dečki. 4. V ponavljavni šoli z deklicami.

1. Kmetijski pouk v vsakdanji šoli. Že pri nazornem pouku v nižjih oddelkih vsakdanje šole naj se učitelj poslužuje prvih glavnih treh prirodopisnih oddelkov (živalstvo, rastlinstvo in rudnistvo) domačega kraja, kar naj potem dopolnjuje po vseh oddelkih do izvršitve vsakdanje šole.

V višjih oddelkih ljudske šole lahko mnogo stori za kmetijski pouk pri računstvu, spisnih vajah in prirodopisu. Večji del računskih nalog naj vzame iz kmetovavčevega življenja.

Pri prirodopisnem pouku naj se učenci docela seznanijo s kmetijstvu koristnimi in škodljivimi živalmi, prve umno rediti in varovati, druge zatirati; s kulturnimi rastlinami in z različnimi vrstami kamenja domačega kraja. Posebno pri žužkih in njih zalegi je treba učencem natančno razložiti njih razvoj, premembe in življenje. Vse to jim učitelj lahko v prirodi pokaže. Vsak učitelj si s svojimi učenci za kratek čas lahko nabere in napravi prirodopisno zbirko živalstva, rastlinstva in rudnistva, ki mu bode pri teoretiškem pouku dobro služila v pojasnilo. To je pravi teoretiško-praktiški prirodopisni pouk ljudske šole, od katerega bode imela odrasla mladina v javnem življenju gotovo mnogovrstnih koristi.

2. Kmetijski pouk kot samostojni predmet v posebnih urah. V ta tečaj naj bi učitelj sprejel vse dečke od 10.—14. leta, torej bi ga obiskoval vsak po 4 leta. Poučeval naj bi učitelj po 2 uri na teden celo

leto: v zimskem tečaju teoretiško, a v poletnem tečaju praktiško. Tvarino naj bi učitelj vsako leto do konca predelal. Učenci bi se prvo leto učili, a tri leta bi potem ponavljali. Tako bi si vsak učenec vso stvarino, kar bi se je v tem tečaju učilo, dobera osvojil. Kaj pa bi se učilo vse v tem tečaju? Učenci v tem tečaju bi morali zadobiti splošno podlago k umnemu kmetovanju. Kaj pa je umno kmetovanje? Umno kmetuje tisti, kdor star način kmetovanja opazuje ter ono, kar dobrega najde, še izboljša, a slabo z dobrim nadomesti ter tako s kolikor mogoče majhnimi stroški veliko dobička od svoje kmetije dobiva.

Da bode to kmetovavcu mogoče, mora pa: 1. dobro poznati svojo zemljo, ki jo obdeluje, 2. vedeti, kako se obdelujejo in izboljšujejo polje, travniki in vrtovi, 3. katera kulturne rastline mu je sejati in saditi ter katere živali mu je rediti glede na časovne in krajevne razmere. (Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz sežanskega okraja. Letos ni imelo učiteljstvo našega okraja svoje uradne učiteljske konferencije. Okrajni šolski svet je pa naznanil z odlokom z dne 24. vel. travna 1898, št. 1040, da se bodo vsled sklepa okrajnega šolskega sveta z dne 3. svečna t. l. mesto dosedanje uradne okrajne učiteljske konference prirejale krajne konference in sicer:

1. Prvi oddelek krajne konference je sestavljen iz učiteljstva na šolah: Nabrežina, Šempotaj, Zgovik, Devinščina, Mavhinje, Brestovica.

2. Drugi oddelek: Komen, Kostanjevica, Suta, Temnica, Vojšćica, Gorjansko, Škrbina, Gabrovica.

3. Tretji oddelek: Skopo, Kopriva, Dutovlje, Pliskovica, Štanjel, Kobiljeglava, Branica, Štjak.

4. Četrti oddelek: Sežana, Storje, Karlje, Povir, Repentabor, Tomaj, Avber, Stomaž.

5. Peti oddelek: Divača, Škocijan, Rodik, Lokev, Podgrad, Vatovlje, Barka.

Za prvi oddelek je bila določena konferenca v Nabrežini dne 18. rožnika, za drugi v Komnu dne 20. rožnika, za tretji v Skopu dne 22. rožnika, za četrti v Sežani dne 27. rožnika in za peti v Divači dne 30. rožnika. Vsak učitelj(ica), službujoč na eni, v oddelku omenjeni šoli se je moral udeležiti krajne konference istega oddelka. Zunanji udi so dobili 3 gld. in učitelj(ica) dotičnega kraja, kjer se je vršila konferenca, po 2 gld. dijet, ostalim učiteljem in učiteljicam, kateri ne sodijo k oddelku, imajočemu lokalno konferenco, je bilo prosto, udeležiti se drugih konferenc, a brez vsake odškodnine. Začetek vsake konference je bil ob 9. uri zjutraj v dotičnem šolskem poslopju.

Vzpored vsake konference je bil:

1.) Poročilo nadzornikovo.

2.) Volitev namestnika in 2 zapisnikarjev.

3.) Pouk (poldrugo uro) in sicer v I. oddelku g. nadučitelj Fr. Tomšič z Nabrežine; za 2. in 3. šolsko leto: Uporabno računstvo (prve pol ure); čitanje (druge pol ure); spisje — narekovanje (tretje pol ure). — V II. oddelku gđc. učiteljica Jugerl iz Komna v III. razredu, 4. šolskem letu. Spisje: Opis cvetic (prve pol ure); zemljepis: Dalmacija (druge pol ure); Slovnica: analiza stavkov in besed (tretje pol ure). — III. oddelek gospod učitelj Jožef Tomšič s Skopene. V višji skupini 4. in 5. šolsko leto. Računstvo: navadni drobci po II. stopnji (prve pol ure); Prirodopis s 6. letniki: 43. košček „Strupene jagode“ (druge pol ure). Spisje: Ciril in Metod po načrtu (tretje pol ure s 4. in 5. letniki). — IV. oddelek gđc. Cazafura v Sežani. I. razred (2. šolsko leto) Nazorni uk. Travniki (prve pol ure). Slovnisko spisje (druge pol ure). Čitanje: Dobra večerja (tretje pol ure). — V. oddelek

g. učitelj Bano v Divači v višji skupini. Zgodovina: Rudolf IV. Ustanovnik (prve pol ure s 6. letniki). Slov-nica — skraćeni stavek z več osebki (druge pol ure s 4. in 5. letniki). Računstvo: Obrestni računi po III. stopnji (tretje pol ure s 6. letniki).

4.) Kritika o pouku.

5.) Vzgoja patriotizma v ljudski šoli in kako bi šolska mladež slavila 50letnico cesarjevega vladanja. Ta pismeni izdelek je sleharni učitelj ali učiteljica spisal — razen referentov.

6.) Razni predlogi.

Slednjič moram omeniti, da te krajne konference se niso kaj posebno dobro obnesle. Učiteljsvo okraja je bilo razdeljeno ali razcepljeno na pet delov, akoravno ni okraj kaj posebno prostran. Take krajne konference so običajne že več let v Goriškem okraju. Letos je visoki deželni šolski svet po inicijativi okrajnega šolskega sveta dovolil tudi za naš okraj take konference, kar pa za naš okraj ni umestno. § 46. — točka 1. — šolskega zakona z dne 2. vel. travna 1883. l. zahteva, da mora biti vsako leto v vsakem šolskem okraju ena redna učiteljska konferenca. Upam, da v bodoče se ne bodo več prirejale take krajne konference, ker tuintam kršijo postavne določbe in za naš malo prostran okoliš niso potrebne. — Tako n. pr. se mora vsled 7. točke omenjenega paragrafa v okrajni učiteljski konferenci voliti stalni odbor in baš tako vsled točke 8. tega paragrafa bibliotekni odsek, kar se pa v krajnih konferencah ni zgodilo ali ni moglo zgoditi. Tako je učiteljsvo našega okraja letos, t. j. za to novo šolsko leto, brez zakonitega stalnega in knjižničnega odbora. Dalje moram omeniti, da v krajnih konferencah ni bilo na vzporedno poročila o okrajni učiteljski knjižnici. Tedaj učiteljsvo ne zna, kako stojimo z denarnico, v katero plačujemo svojega $\frac{1}{2}\%$. Učiteljsvo tedaj želi, da se zopet uvedejo okrajne učiteljske konference tudi zbog tega, ker so se mu sedaj dijete in potnine kršile, zakaj vsak zunanji ud konference je dobil za udeležitev h konferenci 3 gld. in domači udi, v kraju konference, pa 2 gld.; tedaj so dobili zunanji udi po 1 gld. več nego domači. Vprašam: Kdo popelje oddaljenega učitelja h konferenci za 1 gld.? — Prej smo dobivali postavne dijete: 5, 10 in celo 12 gld. in sicer po daljavi kraja od kraja (Sežana) konference; a sedaj so nam še to vzeli, četudi so letne plače tako majhne.

Poleg tega imajo krajne konference še to nedostatnost, da se učiteljsvo vsega okraja nikdar skupaj ne vidi pri konferenci, zakaj vsak ud učiteljsva ne more plačevati stroškov za udeležitev k vsaki krajni konferenci. — Lepo je tedaj, da je vse učiteljsvo enega okraja vsaj enkrat v letu skupaj zbrano pri okrajni učiteljski konferenci. Tam si drug drugemu segamo v roke, spoznavamo še ne znane (nove) kolege in kolegije, se udeležimo skupnega obeda, kjer kakšno pošteno povemo in po stari slovenski navadi lepe slovenske pesmi zapojemo. Filozof Kant pravi, da razen pesništva ima petje največjo moč do srca, in že Plato je pisal, da je petje nprstveni zakon; njemu se zahvaljuje svet, za svojo dušo. Tudi škof Slomšek je pisal v „Drobtinah“, da „dobro petje povzdiguje in požlahtnuje srca ter razjasnjuje človeškega duha“. — In ravno mi učitelji in učiteljice smo večkrat razvedrila in razjasnjevanja duha potrebni. To se pa pri okrajnih učiteljskih konferencah v obilni meri lahko dožene. — Zaradi tega: Videant consules! —

Nadmorski.

Iz Istre. (Po zaključku.) Ukrep odborove seje „učiteljskega društva za koperski okraj“, priobčen v „Edinosti“ št. 209., me ni prav nič presenetil. Znane so mi razmere in dobro vem, od kod piha veter. Bilo je vedno tako, kaj boljšega se tudi ne pričakuje. Kolega — proti kolegu; saj ni nič novega. Neki kolega istega odbora mi je v neki družbi z veseljem nazdravljaj, ko je bral moj spis. Od kod ta izpremembra v par dneh? Živio — pritisk! — Torej ta odbor se ne vjema z onim, kar je bilo rečeno o naših učiteljskih razmerah v Istri po novinah (ker „Edinost“ ne bi bila sprejela vsega) in kar pa ni nobeden nič ovrget. Tako se je n. pr. pisalo, da so nekateri naših

gospodov poslancev časih tuintam komu kaj povedali, da oni sami ne mislijo, da bi se učiteljsvu kaj poboljšalo. Potem, ker so oni proti taksam, ki jih je mislila večina vpeljati, se je reklo, da bi bilo prav, ko bi bili prej ali slej predlagali naši gospodje poslanci kak drug mali povisek davka za šolo. Naj bi kdo predlagal, da se plačilne vrste uredé po starosti in kvalifikaciji. Vemo, da po sedanjem krajevnem zistemu zavzemajo I. plačilno vrsto le italijanske šole; slovanska je le ena sama v I. plačilni vrsti, a učiteljev je pa ena tretjina.

Hotelo se je reči, da s takimi predlogami bi bili gospodje poslanci pokazali vsaj voljo do nas. Če propadejo, no, saj vedo, da propadejo tudi pri drugih rečeh, ki jih vendar predlagajo. In vse take in enake reči smo preresetovali mnogokrat na naših učiteljskih sestankih — kjer je eden hujši bil kakor drugi. A zdaj, ko se je gospodom poslancem javno namignilo — so gospodje kolegi pri onem odboru kar na mah drugačni. — Po kostanj v žerjavico sem že šel za svoje kolege v Istri, in pomagalo je. Tudi to me prav nič ne plaši — ne vstrašim se.

Značilno je tudi to: med tem, ko bodo druga učiteljska društva po Istri že skoro nabrala z okrožnico denar in imajo že svojega deputata, ni oni odbor, kakor je videti, še nič gotovega ukrenil, ampak vzel je novo smer in skliče shod v Trstu, kjer se lahko še kaj skuha in zavleče. In ostala učiteljska društva, ki delajo sedaj v zmislu mojih predlogov, ki se jim ni niti sanjalo, da ono drugo kaj takega ukrene, se ne bodem prav nič čudil, če enako bombo tudi ono vrže v par dneh. Take so tu razmere. In ste jih li videli, gospod urednik, kako so bili nekateri iz Istre v Ljubljani pri „Zavezi“ hudi, odločni za našo stvar; in eden, vem, da Vam je še celo odposlal list brez podpisa, da pomagajte, kar se da v svojem listu, odločno za učiteljsvo v Istri. Ali ni to že smešno! Doma taki, drugod drugačni, ko jih nobeden ne vidi. Ko pridemo skupaj, se Vam pritožujejo o veliki „mizeriji“ ter zabavljajo črez poslance in vse, da se nobeden zanje ne briga in nobeden zanje ne potegne. Takim učiteljskim „lamentacijam“ se boin jaz le smejal v bodočnosti. Mnogokrat sem se potegnil za učiteljsvo — ali ni vredno več, da bi se človek trudil.

Iz radovljiškega okraja. (Odkritje nagrobnega spomenika.) Učiteljsko društvo za radovljiški okraj je odkrilo na Koroški Beli dne 6. vinotoka t. l. svojemu prerano umrlemu tovarišu Antonu Triplatu skromen, a lep nagrobni spomenik ob lepi, izvanredno obilni udeležbi gospodov učiteljev-tovarišev, gospodičin učiteljic-tovarišic domačega okraja; bila je — razen Bohinjske doline — zastopana skoraj vsaka šola našega okraja. Ob 10. uri je bila peta maša zadušnica, katere so se udeležili vsi udje slavnega krajnega šolskega sveta na Koroški Beli, šolska mladina s svojim vodjo-učiteljem, mnogo preprostega ljudstva in 23 p. n. gospodov učiteljev in gdc. učiteljic. Sveto mašo je daroval domači župnik, č. gospod Turk, pri kateri je prav okusno pel in orglal gosp. nadučitelj z Jesenic. Takoj po maši je šlo vse na novo — ne dolgo zgrajeno — pokopališče, kjer se je pred spomenikom odpela „Libera“, blagoslovil spomenik in kjer je slednjič gosp. predsednik učiteljskega društva za radovljiški okraj s primernimi besedami vzel slovo od tako dragega nam tovariša Antona Triplata; tu si lahko zapazil marsikateremu zaigrati solze v očesu. Po dokončanem opraviu se je zbralo vse učiteljsvo razen treh v g. Kraupa gostilnici na Javorniku pri skupnem kosilu.

Nagrobní spomenik je izklesal znani kipar iz Radovljice g. Vurnik iz sivega koroškega mramorja, ki meri v višočini skoraj dva metra. Z zlatimi črkami vrezan napis se glasi: Tu počiva gospod Anton Triplat, rojen v Žirovnici dne 17. kimovca 1860. l. umrl kot učitelj na Koroški Beli dne 19. svečana 1898. l. Naj v miru počiva!

Postavili njega prijatelji in učiteljsko društvo za radovljiški okraj.

Nagrobní spomenik je — kakor že rečeno — skromen a zelo ličen ter stane okroglo 96 kron; napravilo ga je v družbi nekaterih prijateljev Triplatovih učiteljsko društvo za radovljiški okraj.

Za nagrobni spomenik so prispevali: G. Triplat Jožef, brat rajnega, 20 K; g. župan Anton Šoklič 10 K; g. Kolalj, prvi občinski svetovavec, 4 K; g. Čop Ivan, posestnik v Mostah, 4 K; gospa Čopova iz Most 1 K in g. Fr. Praprotnik, vpokojeni učitelj, 1 K. Poleg tega je pa še g. župan Anton Šoklič brezplačno pripeljal spomenik iz Radovljice na Koroško Belo in mati rajnega Triplata je spomenik ob svojih stroških vzdala na grobu.

Vsem dobrotnikom plačaj Bog stotero! Ti, Tone, pa počivaj v miru!

Zares, veselo je bilo opazovati v tolikem številu zbrane — za naš mali okraj veliko število — gospode učitelje in gđe. učiteljice, kako jih je preprosto ljudstvo z največjim spoštovanjem pozdravljalo in kako jim je ta množica ljudskih odgojiteljev imponirala. Bi li ne bilo koristno in potrebno, da bi se nas pri vsaki taki in podobni priliki zbralo morda še več, ker s tem si tudi pridobivamo prepotrebni ugled pri preprostem narodu!

Znano nam je vsem, da so časi še zmerom zelo resni, da imamo — posebno po vaseh — še zmerom precej takozvanih prijateljev šole in učiteljstva.

Tovariš.

Iz postojnskega okraja. Naše učiteljsko društvo si je zopet osvetlilo lice in naš stan je zopet pokazal, da se zaveda svojih dolžnosti s tem, da spoštuje tudi drage pokojnike. Dne 29. kimovca smo slovesno odkrili nagrobni spomenik pokojnemu nadučitelju P. Kavčiču v Senožečah. Seveda je bila vsa slovesnost bolj privatnega značaja in udeležba pičla, ker je dež lil tako vztrajno, kakor bi prav vedel, koliko je zamudil prešla dva meseca. Slovesno sv. mašo zadušnico je služil preč. g. J. Okorn. Udeležili so se je znanci in prijatelji pokojnikov, šolska mladina in 8 tovarišev — dva celo iz Vipave — z eno gospico kolegino. Na grobu smo odpeli „Libero“ in se poslovili od prerano umrlega tovariša. Zaradi deževja ni bilo mogoče govoriti na grobu. — Spomenik je nad 1½ m visoka piramida s primernim napisom. Napravil ga je za skromno ceno g. M. Tomažič iz Vipave. — Rekli smo še eno ali dve ter se zopet ločili v dežju in zavesti, da je izvršeno dobro delo.

Ivo.

Iz učiteljskih krogov na Goriškem. Vsled postave z dne 19. kimovca 1898. leta so se dohodki učiteljstva na državnih šolah regulirali tako-le: Prva stalna plača def. učitelja srednje šole (gimnazije, realke) znaša 1400 gld. na leto. Vsakemu stalnemu učitelju se vsakih pet let ti dohodki povišajo in to do končanega 25 letnega službovanja. Povišajo se ti dohodki pri prvi in drugi petletnini za 200 gld. in po preteku naslednjih treh petletnin za 300 na leto. — Ravnatelj ima poleg plače še 500 gld. opravilne doklade. Ravnatelji so v VII. činovnem razredu, a lahko dospejo tudi v VI. razred; a to se lahko zgodi po peti letnini. Def. učitelji so v IX. činovnem razredu in dospejo vsled uspešnega delovanja v VIII. in celo VII. razred. — V VIII. razred pridejo po podeljenju druge in v VII. razred po podeljenju četrte petletnine. V posebnih slučajih, na pr. vsled izvrstnega in jako pohvalnega delovanja, pride lahko učitelj ali ravnatelj še prej v označeni razred. Pravi ali definitivni učitelji imajo naslov „profesor“. Ravnatelji imajo pravico do prostega stanovanja ali pa do odškodnine. Provizorični učitelji imajo 1200 gld. letne plače in so v IX. plačilnem razredu. Za supliranje izpisanih in nenamješčenih služb se podeljujejo remuneracije in za jezikovni predmet 60 gld., za druge predmete 50 gld., za risanje in telovadbo 40 gld., ako imajo dotični sposobnost za te predmete; ako pa tega nimajo, dobivajo 48, 40 in 32 gld. za vsako tedensko učno uro na leto. Naučno ministrstvo podeljuje učiteljstvu, ki se odlikuje na znanstvenem in pedagoško-didaktičnem polju, podpore v znesku 500 gld. Vsled te šolske postave dobivajo tudi glavni učitelji na učiteljskih 1400 gld. letne plače. Vsak glavni učitelj ima pravico do petletnine in to do končanega 26 letnega službovanja. Po preteku prvih pet let dobi prvo petletnino in potem dobi še tri petletnine po 300 gld. na leto. Ravnatelj učiteljskega ima poleg tega pravico do prostega stanovanja ali 500 gld. stanarine. Provizorični glavni učitelji imajo 1200 gld. letne plače in so tudi v IX. či-

novnem razredu. Ravnatelji učiteljske so v VII. plač. razredu, pa lahko dospejo v VI. razred, a to po peti petletnini. Glavni učitelji so v IX. razredu; po drugi petletnini pridejo v VIII. in po četrty petletnini v VII. razred. V posebnih slučajih, kakor je bilo že prej omenjeno, dospejo v te razrede še prej. Plača vadniškega učitelja je 1100 gl. in ta dobi še pet petletnic in sicer prvi dve po 100 gl. in zadnje tri po 150 gld. Plača vadniškega podučitelja je 700 gld. — Vadniški učitelji so v X. in podučitelji v XI. razredu. Provizorični vadniški učitelji dobivajo 1000 gl. in pravi podučitelji — kakor definitivni — 700 gld. letne plače in so tudi v X., oziroma XI. razredu. To je kratko jedro nove šolske postave, tiče se srednješolskega in vadniškega učiteljstva. Sedaj pa naj se pogleda plače našega ljudskošolskega učiteljstva, in naj se jih primerja vsaj z onimi vadniškega učiteljstva, to je z onim, ki ima baš take sposobnosti in take študije, kakor ljudskošolski učitelji in gotovo mora vsakega pravicoljuba obdati — zona — 400, 500, 600 gld. letne plače imamo in petletnine po 100%. Podučitelj na vadnici, imajoč 700 gld. letne plače, ki je še mlad in komaj izšolan kandidat, ima že več kakor nadučitelj ali učitelj I. plačilne vrste, ki je v svoji službi že osivel. Res krasna slika našega ljudskošolskega učiteljstva! Zato pač ni čudno, ako je naše učiteljstvo do kraja obupano in životari v skrajni nezadovoljnosti. Kako naj živi stanu primerno s takimi dohodki? Kako naj redi družino? Marsikdo poreče, naj se ne poroči. Da, vse prav. Ali pa poznao taki ljudje, ki tako govorijo, učiteljevo življenje — na vasi? Gotovo ne. Naj bi taki in enaki poskusili le en mesec hraniti se v priprosti kmetijski krčmi na vasi, in potem bodo drugače govorili. Potem bodo znali pisati lamentacije o pokvarjenem želodcu. O obleki, perilu, obuvalu govoriti, je vsaka beseda zaman. Nekoji mislijo, da se take potrebščine v vasi dobijo ceneje kakor v mestu, a taki se čisto motijo. Vse je drago na vasi in večkrat še dražje nego v mestu. Pa čemu nadaljnje jeremijade? Poglejmo še to! Ob 20 letnem službovanju morda dospe učitelj do 700 gld. letne plače; a za te dohodke mora prositi, kar uradniku ni treba. Za vsako petletnino mora prositi, ako je ugodno kvalifikovan, se mu dovoli petletnina, ki znaša 40, 50 ali 60 gld., torej par forintov na mesec več dobi in tedaj naj čaka zopet pet let, da bode dobil na leto zopet par forintov na mesec priklade. Ker so že plače tako majhne, naj bi bile vsaj petletnine po 100 gld! Saj so pri državnih učiteljih celo po 150 gld. in še več. Sploh naj bi bile plače vsaj tako odmerjene, kakor so na Kranjskem, kjer ima učitelj II. vrste 700 in I. vrste 800 gld. letne plače, tako se učitelj že lažje priklopi do boljših dohodkov. Naj tedaj merodajni faktorji resno mislijo in delujejo na povišanje učiteljskih plač. Mnogo je takih gospodov, katerim so sedaj povišali plače, ker so uradniki, profesorji itd., in sedé pri „zeleni mizi“ ter so zadovoljni tega veselega čina naše vlade. Naj se tedaj potrudijo in naj povsod, kjer je možno, vplivajo za izboljšanje naših dohodkov. Naj porabijo v to namero — pero in naj obveščajo o našem slabem, slabem stanju višje kroge, ki se masté pri polnih skledah in loncih; naj jim povedo, da je mnogo učiteljskih družin, ki so lačne kruha in polente. Kako naj pa pošiljajo svoje otroke v mesto v šolo, da se nadalje izšolajo? Tako popisovanje bode obrisalo mnogokomu — solze in mnogo učiteljskih družin se bode spomnilo takega dobrotnika. O tem bi se dalo mnogo pisati, pa naj zadostuje to. Apelujemo na naše poslance, na naše šolske oblastnike, da glede tega kaj ukrenejo, zakaj ne samo, kar veleva mu stan, ampak kar more, je mož storiti dolžan. — Končno nasvetujem vsem svojim kolegom, naj bi ukrenili čim prej, da pojde deputacija učiteljev k Njegovemu Veličanstvu na Dunaj, da položi v podobi spomenice naše težnje pred njegov prestol. Tako je nasvetoval kologa v članku „Naše učitelstvo na Goriškem“ v 77. št. „Soče“ z dne 27. septembra t. l. — To bi bilo umestno; tedaj naprej! Bog in sreča junaška!

„Sl. N.“

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gosp. Jožef Dolinar, učitelj v Mavčičah, 2 gld.

Govekarjev spomenik: G. Ivan Pokorn, nadučitelj v Horjulu, 1 gld.

Razpisane nadučiteljske službe. V Kamniku je razpisano na deški šoli nadučiteljsko mesto do 20. t. m., na dvorazrednici v Slavini v postojinskem okraju pa do 3. t. m. in na dvorazrednici v Dolu v kamniškem okraju pa do 8. t. m.

V Škofji Loki in Kranju je bil dne 26. m. m. izvoljen deželni poslanec gosp. ravnatelj Ivan Šubic. Novoizvoljeni poslanec je velik prijatelj učiteljstva, zato pozdravljamo slovenski učitelji z največjim veseljem to izvolitev, zavednim volivcem pa kličemo: Slava!

Deželni poslanec g. ravnatelj Ivan Šubic je opozarjal na volilnem shodu v Kranju, dne 20. m. m. tudi na materijelno stanje ljudskega učiteljstva. Rekel je, Čeravno so se učiteljstvu s 1. vinotokom plače nekoliko zvišale, se bode pripetilo v kratkem, da bodo imeli državni sluge večje plače, nego naš ljudski učitelj. Govornik zmatra to za povsem nenormalne razmere in dolžnost njegova bode, delovati na izboljšanje učiteljskih plač.

Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani bo prosilo letos visoki deželni zbor za povišanje starostnih doklad in izboljšanje pokojnine kranjskemu učiteljstvu.

„Der Süden“. Organ für die politischen, culturellen und wirtschaftlichen Interessen der Kroaten und Slovenen. Zadnja številka (8.) tega časopisa nas je prijetno iznenadila. V nji se naznanja, da bode ta časopis od 1. listopada t. l. izhajal po trikrat na mesec in sicer 1., 10. in 20. Konsorcij tega lista je storil ta korak, ker se je ogromno gradivo nakopičilo ter je bilo vsekako potrebno, da ta list izide večkrat. Želji mnogih prijateljev lista, ki si jih je pridobil v kratkem času svojega obstanka, se je deloma ustreglo. Da bode mogel ta list — kakor znano, glasilo slovenskih in hrvaških državnih poslancev — popolnoma zadoščati svoji nalogi, treba mu vsestranske podpore — z obilim naročevanjem. Stori vsak rodoljub svojo dolžnost, delujte za list povsod, nabirajte naročnikov in inserate, pa bode lahko ustrezal svoji nalogi v središču avstrijskem. — Uredništvo in upravnništvo lista „Der Süden“, Dunaj, 1. Plankengasse 4. Naročnina znaša za celo leto: 3 gld., za pol leta 1 gld. 65 kr.

„Gospodinjska šola“ v Ljubljani je izdala za prvo društveno in šolsko leto svoje letno poročilo, katero je priredil g. dr. Danilo Majaron. To letno poročilo je obenem zanimiva poučna knjiga za vsakogar, ki se hoče poučiti o uredbi in potrebi gospodinjskih šol. V uvodu ima knjižica poljudno pisan članek „Nekoliko zgodovine o gospodinjskem šolstvu“, potem poroča o ustanovitvi šole. V obeh tečajih je bilo 26 učenk. Doslej ima društvo samo večerno šolo, katere namen je, onim, ljudski šoli odraslim dekletom, ki radi dnevnega posla zunaj doma ne morejo obiskovati dnevne gospodinjske šole, dati prilžnost, da se nauče kuhati, prati, likati, šivati in drugih, gospodinji v manj imoviti rodbini potrebnih stvari. Eden učni tečaj traja 8 do 10 tednov vsak delavnik od 1/2 6. do 1/2 9. ure zvečer v šolskih prostorih. V eden učni tečaj sprejme odbor praviloma po 12 učenk in sicer navadno po vrsti, kakor so se oglasile. Učenka mora biti najmanj 16 let stara. Pouk je brezplačen. Za skuhana in od učenk samih použita jedila se plačuje majhna odškodnina, katero vodstvo šole določa pred začetkom vsakega tečaja. Ta denarni znesek izroči vsaka učenka učiteljici-voditeljici za eden teden skupaj. Od tega prispevka oprošča odbor le v izvenrednih slučajih. Učiteljsko osebje: Gospa Julija Moosova, voditeljica; gđc. Alojzija Ravnikarjeva poučuje praktično v kuhanju, pranju, likanju, šivanju in čiščenju; gđc. Marija Maroutova predava teoretično o gospodinjsstvu; gospod dr. Vinko Gregorič predava teoretično o zdravju in prvi pomoči pri nezgodah. Značilno

je, da tej prekornosti šoli „Kranjska hranilnica“, ki razsipa denar nemškimi društvom, ni hotela dovoliti nikake podpore. Ljubljansko meščanstvo naj krepko podpira ta zavod, vzorno delujoč za odgojo dobrih narodovih gospodinj!

Društveni večer „Slovenskega učiteljskega društva“ bo, kakor smo poročali že v zadnji številki, v soboto, dne 5. t. m. v Narodnem domu (pritličje na desno, druga soba). Začetek ob 8. uri. Poročal bo g. c. kr. okr. šolski nadzornik prof. Fr. Levec o jubilejski razstavi. Gosti dobro došli!

Učiteljske plače na Štajerskem utegne dežel. zbor — kakor nemški listi poročajo — v bodočem zasedanju ugodno urediti in sicer po osebnem razrednem načinu, t. j. po starosti in službenih letih učiteljev. Imeli bi učitelji po 700, 800 in 900 gld. plače, starostne doklade po 100 gld., opravilne doklade po številu šolskih razredov in draginjske doklade v večjih in zdravilstvenih krajih. Naslov „podučitelj“ se misli odpraviti, in služili bi učitelji le 35 let. Učiteljice bi dobivale le 80% plače moških učnih oseb. — Štajerskih šol je bilo leta 1897. skupno 828; 235 z enim, 227 z dvema, 157 s tremi, 105 s štirimi, 102 s petimi in 2 s šestimi razredi. Celodnevni pouk je bil na 85% šol, poludnevni poduk le na 120 šolah. Za šolo sposobnih otrok je bilo 191.088, obiskujočih 183.606, torej je le 7482 otrok ostalo brez šole. Učnih oseb je bilo 2323. V Gradcu pride na jedno osebo 46 otrok, v Mariboru samo 42, kar je najugodnejše. V šmarskem okraju pa pride celo 125 otrok na jednega učitelja, kar je najneugodnejše v celi deželi.

Premembe v učiteljstvu na Kranjskem. Gospod Jožef Levičnik v Zeleznicah je imenovan nadučiteljem istotam, g. Mihael Poklukar v Višnji gori učiteljem-voditeljem v Hotiču, gđc. Tereza Fridrich v Kočevju za stalno učiteljico v Domžalah, g. Jož. Kostanjevec v Premu za nadučitelja v Litiji in učiteljski kandidat Vincencij Berce učiteljem-voditeljem v Prežganjah. Nadučitelj g. Ivan Zupanc v Starem trgu je premeščen v Faro pri Kostelu, nadučitelj g. Matija Hiti iz Dobrniče v Stari trg in g. Anton Smrdelj iz Planine pri Vipavi v Orehek.

Učiteljske razmere na Goriškem. S Tolminskega nam pišejo: Vedno intenzivnejše se razpravlja prežalostno gmotno stanje učiteljstva na Primorskem v učiteljskih krogih in sicer privatno, na zborovanjih in v časnikih. Ni čuda! Bodi tudi meni dovoljeno jedno ali dve povedati. Učiteljstvo na Primorskem je v istini tako slabo plačano, da je kar sramota. S 300, 400, 500 in tudi s 600 gld. plače ne more dandanes učitelj živeti, kaj pa še družino vzdrževati in otroke šolati. Kdor bi mogel to trditi in dokazati, naj se oglasi! Prav in nujno potrebno je, da gre deputacija primorskih učiteljev obeh narodnosti k cesarju ter na Najvišjem mestu pojasni ustmeno in pismeno v posebni adresi naše obupno gmotno stanje, naj bo ta korak stradaljočega učiteljstva komu ljub ali ne. Prosim pa čc. gg. tovariše držati takt povsod in v vsem našem gibanju. Delati jasno in odločno, a nobenega napadati ali žaliti. Kakor nam ni bilo prijetno, da so naši primorski časopisi, kakor dogovorjeno, trdovratno molčali, ko so se v sosednih deželah našim gospodom tovarišem plače izboljševale, tako nam ni prijetno in bridko čutimo sedaj, ker se nam hoče metati pesek v oči ter marsikaj neopravičeno očitati in žugati. Čc. gg. tovariši! bodimo možje in pretrpimo tudi to! Sami delajmo in Bog nam bode pomagal! Hitro, hitro teče čas. Ura zamujena se ne povrne, in taka zamuda bi se utegnila maščevati. Gorje, kdor zakrivi! Naj tedaj v Trstu ali v Gorici v prvi vrsti društvo ali enketa, sicer pa privatni čast. gospodje tovariši skličejo koj shod, na katerem se določi deputacija in adresa k Nj. Veličanstvu. Naše geslo in pot je sedaj na Dunaj k cesarju!

„Sl. N.“

V obrambo. V predzadnji številki smo naznanili, da je izšel tiskani status kranjskega učiteljstva. Izdal ga je deželni šolski svet in založil ga je gosp. Klein. Gospod založnik je poslal tudi našemu uredništvu en iztisk statusa s prošnjo, da bi ga omenili v listu. Storili smo to ljubav

g. založniku drage volje in to tembolj, ker nas je učiteljstvo vedno nadlegovalo, ali izide in kdaj izide status. Izšel je status samo v nemškem jeziku, in mi smo naznačili naslov statusa tako, kakor se v istini glasi, namreč v nemščini, saj če bi omenili naslov v slovenščini, bi s tem le slepili učiteljstvo. Nihče ni pričakoval in še najmanj mi sami, da se bode kdo radi tega, ker je izdal deželni šolski svet nemški status, znosil nad nami in našim listom. In vendar je storila to goriška „Soča“ in sicer na jako podel način. Gospodine Gabršček, to ne diši po dimu, ampak po Vaši ošabnosti, s katero bi radi terorizovali slovensko učiteljstvo, ki je pa že toliko zavedno, da ne gre kar meni nič tebi nič Vašim špekulacijam na limanice. Že dlje časa opazujemo, da mečete v svojem listu jako radi učiteljstvu polena pod noge ter Vam v takih slučajih ne primanjkuje časa in ne prostora, dočim ste n. pr. poročilo o jubilejskem koncertu in zborovanju „Zaveze“ odpravili mimogrede med domačimi stvarmi s par vrsticami! Ni čuda torej, da Vam obrača učiteljstvo hrbet. Svetujemo Vam, če Vam je res kaj na slovenskem učiteljstvu, da delujete na to, da dobi goriško učiteljstvo deželni šolski zalog in na podstavi tega tudi svoj status s povišanimi plačami! Prepričani smo, da bi goriško učiteljstvo seglo z veseljem po njem, tudi če bi bil prvi status tiskan v „blaženi nemščini“ ali laščini, samo da bi bilo stradajočemu goriškemu učiteljstvu pomagano. In še bolj smo prepričani, da bi tiskal g. Gabršček status goriškega učiteljstva prav rad — tudi, če bi bil samonemški ali samolaški.

Priporočene knjige. Visoki c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani je z razpisom z dne 18. vinotoka t. l. št. 2172 po okrajnih šolskih svetih priporočil vsem ljudskim šolam za šolarske knjižnice sledeče knjige: 1. Hubadovo: „Franc Jožef I.“; 2. Lebanovo: „Čehovin“ in 3. Zupanovo: „Fran Josip I.“, slavni c. kr. okrajni šolski svet v Krškem pa je z razpisom z dne 14. kimovca t. l. št. 1260 naročil, da se za šole v okraju nakupijo sledeči mladinski spisi: a) Knjižnica za mladino (Gabrščkova) od 17.—24. zvezka; b) Dimnik: „Pripovedke iz avstrijske zgodovine“; c) Kosi: „Sto narodnih legend“; d) Leban: „Sto beril za otroke“; e) Leban: „Na različnih potih“. Slavni c. kr. mestni šolski svet ljubljanski je pa priporočil šolarskim knjižnicam času primerno in v patrijotičnem duhu pisano knjigo: „† Cesarica Elizabeta“. Povodom Nje žalostne smrti slovenski mladini sestavil Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani.

Vabilo k ustanovnemu shodu mednarodnega učiteljskega društva za Goriško-Gradiščansko v Gorici pri „Zlatem Jelenu“ dne 3. listopada t. l. ob 11. uri predpoldne. — Ker se posebnih vabil ne bode razpošiljalo, vabi se tem potom učiteljstvo obeh narodnosti, da se udeleži shoda v obilnem številu.

Začasni ustanovni odbor.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 865

o. šol. sv. Na trirazrednici v Semiču je razpisana služba učiteljice z zakonito določeno plačo do 15. listopada t. l. v stalno ali začasno nameščenje.

Prošnje je vlagati pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlju. C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju, dne 23. vinotoka 1898.

Listnica.

Dolžnike zopet opominjamo, da se spomnijo našega blagajnika, da mu bo mogoče poravnati dolg v tiskarnici. — G. A. K. pri sv. V.: V zmislu § 3., zakona z dne 14. vel. travna 1898; (U. T. str. 98. t. l.); za avancement niso torej merodajna edino le službena leta, ampak tudi službena kvalifikacija in posebne razmere službenega mesta.

*) „Pripovedke“ je priporočil visoki c. kr. deželni šolski svet vsem šolarskim knjižnicam na Kranjskem. Uredn.

Slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom priporočila podpisana tiskarnica svojo z vsemi obrazi oskrbljeno zalogo

šolskih uradnih spisov

po najnižjih cenah in z zagotovilom točne izvršitve naročil.

Primerna darila!

Po znižani ceni se dobivajo v nje založništvu:

Pripovedke iz avstrijske zgodovine

Zelo primerno darilo šolski mladini o priliki jubilejskih slavnosti. Cena 30 kr. (preje 50 kr.)

Iz luči in teme. Zložil E. Gangl.

Cena elegantno vezanemu izvodu samo 90 kr. Pri večji odjemi izdaten popust.

Pri stricu. Povest. Cena broš. izvodu 40 kr.

Več izvodov ukup mnogo ceneje.

Tiskarnica R. Milic.

J. Giontinijeva knjigotržnica v Ljubljani

priporočila prav toplo p. i. krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom

Haardtov „Zemljepisni atlas“

za ljudske šole s slovenskim učnim jezikom, predelala prof. S. Rutar in Fr. Orožen, 7 kart, broš. 30 kr.

Vsebina: 1.) Okolica Ljubljane, Gorice in Trsta. — 2.) Kranjsko in Primorsko, goro- in vodopisni zemljevid. — 3.) Kranjsko in Primorsko. — 4.) Avstrijsko-Ogrsko, goro- in vodopisni zemljevid. — 5.) Avstrijsko-Ogrsko. — 6.) Evropa. — 7.) Polute.

V kratkem izidejo ti-le slovenski zemljevidi: Haardt: „Monarhija Avstro-Ogrska“. — Za porabo v slovenskih šolah priredila prof. S. Rutar in Fr. Orožen. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 6-50, s palicami: gld. 7-50.

Haardt: „Nastenski zemljevid Evrope“. — Za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 7-50, s palicami: gld. 8-50.

Haardt: „Nastenski zemljevid polut“. — Za porabo v slovenskih šolah priredil prof. Fr. Orožen. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 9—, s palicami: gld. 10—.

V zalogi je vedno: Haardt: „Nastenski zemljevid Palestine“. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 8—, s palicami: gld. 9—.

Bauer C. F.: „Nastenski zemljevid vojvodine Kranjske“, v slovenskem in nemškem jeziku. — Cena na platno napetemu zemljevidu v mapi: gld. 8—, s palicami: gld. 9—.

Vse predpisane šolske knjige, šolske potrebščine, učila in Grubbauerjevi šolski zvezki.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francšek Crnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.